

زبان و لهجه؛ دو مانع اصلی دانشجویان ایرانی در ترکیه

مانی تهرانی

سالانه شمار فراوانی از جوانان ایرانی برای تحصیل در دانشگاه به سرزمین همسایه‌ی غربی مهاجرت می‌کنند. بارها به ممنوعیت‌ها و محدودیت‌های اجتماعی، افت کیفیت مدیریتی و آموزشی و انواع تبعیض‌های جنسیتی و مذهبی و عقیدتی در دانشگاه‌های ایران اشاره شده است اما این گروه چرا ترکیه را انتخاب می‌کنند؟ چه تعداد از آنها و از چه راه‌هایی وارد دانشگاه‌های این کشور می‌شوند؟ و چه سرنوشتی پیدا می‌کنند؟

قدمت دانشگاه در ترکیه

در ترکیه اکنون بیش از ۲۰۰ دانشگاه به تعلیم و تربیت دانشجویان مشغول‌اند، در حالی که در سال ۱۹۶۰ فقط ۷ دانشگاه در ترکیه وجود داشت. از سال ۲۰۰۸ هیچ شهری در ترکیه نیست که دانشگاه نداشته باشد. دانشگاه استانبول که در سال ۱۹۳۳ و به همت آتاتورک تأسیس شد، به عنوان اولین دانشگاه ترکیه شناخته

می‌شود. پیش از آن در سال ۱۸۵۱ سه پاشا از دربار عثمانی «انجمن دانش» را تأسیس کردند و بعد در سال ۱۸۷۰ مدارس دارالفنون که «خانه‌ی علم» خوانده می‌شد تأسیس شد، و شعبه‌ی زنان آن نیز در سال ۱۹۱۴ آغاز به کار کرد. به **نوشته‌ی** تارنمای رسمی «شورای آموزش عالی ترکیه»، دانشگاه فنی استانبول آ.ی. تی. یو در واقع تکامل‌یافته‌ی همان «خانه‌ی مهندسی بحری همایون» تفنگدار عثمانی است که در سال ۱۷۷۶ تأسیس شد. اولین دانشگاه خصوصی ترکیه **بیکنت** نام دارد که در سال ۱۹۸۶ آغاز به کار کرد.

کیفیت آموزش عالی ترکیه و اعتبار مدارک

ترکیه از سال ۲۰۰۱ مشارکت در طرح کیفی آموزش عالی اروپا موسوم به «فرایند بولونیا» را آغاز کرده و تضمین کیفیت آموزش عالی را در اولویت قرار داده است. از سال ۲۰۰۵ یعنی یک سال پس از تأسیس تیم ملی نخبگان بولونیا، کوشش‌ها در این راستا شدت گرفته و فعالیت‌های اصلاحی با هدف تثبیت این نظام انجام شده است. این پروژه در ۶ مرحله توسط شورای آموزش عالی ترکیه و با هماهنگی کامل آژانس بولونیا صورت گرفت. این اصلاحات آموزشی با عنوان «تورکواس» در کمیسیون اروپا و اراسموس نیز تأیید شد. پروژه‌ی اصلاحات کیفی ای. اچ. ای. آ در فاصله‌ی سال‌های ۲۰۱۶-۲۰۱۹ توسط اعضای هیأت علمی، دانشجویان، کارمندان اداری و کارفرمایان مراکز آموزش عالی انجام شد که جزئیات آن در تارنمای سازمان ملی تأیید صلاحیت ترکیه موجود است. در سال ۲۰۰۶ مطالعات کیفی سطح آموزش عالی و اعتبار مدارک تحصیلی در سطح ملی توسط کمیسیون و کارگروه‌های هماهنگ آغاز شد و از سال ۲۰۰۹ نیز تعدادی از دانشگاه‌های ترکیه برچسب «نظام انتقال و انباشت اعتبار» اروپا را دریافت کرده‌اند. آموزش عالی ترکیه در سال ۲۰۱۴ موفق شد که چند گواهی‌نامه‌ی تأیید اعتبار کیفی و صلاحیت حرفه‌ای اتحادیه اروپا را به دست آورد.

مهسا، دانشجوی دوره‌ی دکترای علوم اجتماعی دانشگاه بغزایچی، به «آسو» می‌گوید: «من از دوره‌ی کارشناسی در استانبول درس می‌خوانم و تا امروز از شرایط اینجا راضی هستم. درس‌هایمان سخت است و اساتید هم سخت‌گیر، ولی فضای دانشگاه مطلوب و در جهت کمک به دانشجویان است. حتی دوستان ترک و ایرانی‌ام که از اینجا به دانشگاه ایالتی میشیگان رفتند، هم از کمک و همراهی کادر دانشگاه ما برخوردار شدند و هم برای پذیرش سوابق تحصیلی‌شان در دانشگاه آمریکایی با مانعی برخورد نکردند.»

همکاری آموزشی ایران و ترکیه

دکتر باریش متین، استادیار آموزش دانشگاه اوشاک، در بخشی از مقاله‌ای که در سال ۲۰۱۹ در سمپوزیوم «مطالعات معاصر ترکیه» در آنکارا ارائه کرده، نوشته است که در دهه‌ی ۱۹۳۰ عصر جدیدی در روابط دو کشور آغاز شد که با دوستی و حل و فصل مشکلات مرزی همراه بود. آتاتورک که

فارغ‌التحصیل **کالج** نظامی قسطنطنیه - امپریال کالج استانبول - بود، در سال ۱۹۳۴ به مدت ۱۲ روز میزبان همتای ایرانی خود، رضا شاه، بود و در این مدت تفاهم‌نامه‌های متعددی، از جمله در زمینه‌ی همکاری‌های آموزشی میان دو طرف، امضاء شد. به گفته‌ی متین، قدیمی‌ترین سند موجود در بایگانی حزب جمهوری‌خواه خلق - حزب حاکم وقت - نشان می‌دهد که در ۴ نوامبر ۱۹۳۴ و به تشویق سفارت ترکیه در تهران، دو ایرانی به نام‌های احمد و رحیم برای تحصیل در «انستیتو قاضی» به آنکارا اعزام شدند. در سوم دسامبر ۱۹۳۶ هیئتی از مدیران فرهنگی ترکیه راهی ایران شدند و در این سفر وزرای آموزش دو کشور به منظور همکاری در تبادل نیرو و اطلاعات علمی توافق‌نامه‌ای امضاء کردند که البته به دلیل شرایط ناشی از جنگ جهانی این سند همکاری تا سال ۱۹۴۳ اجرایی نشد. پس از آن، در سال‌های 1944-1945 صد دانش‌آموز ایرانی برای تحصیل در دانشگاه به ترکیه اعزام شدند. به‌رغم مشکلات و موانع، اکثر این متقاضیان فارغ‌التحصیل شدند و به ایران بازگشتند. در معاهده میان وزرای آموزش و پرورش دو کشور و برای توسعه‌ی همکاری از سوی طرف ایرانی پیشنهادهای نظیر تبادل دانشجو، برگزاری کنفرانس‌های مشترک اساتید دو کشور، مبادله‌ی آثار باستانی یافته شده در کاوش‌های باستان‌شناسی، همکاری بین استادان تاریخ و باستان‌شناسی و ادبیات دو کشور و ترجمه و مبادله‌ی نشریات فارسی و ترکی مطرح شد که بنا بر سندی از همتای ترک در ۱۲ ژانویه ۱۹۳۷ با این پیشنهادهای موافقت کرد.

تحصیل پناهجویان ایرانی

آیتک نامدار، پناهجوی ایرانی و دانشجوی رشته‌ی مددکاری اجتماعی در دانشگاه حاجی تپه، پایان‌نامه‌ی دوره‌ی کارشناسی ارشد خود را به «عوامل اضطراب زنان پناهجوی ایرانی در ترکیه» اختصاص داده است. اما به دلیل محرمانه بودن اطلاعات پناهجویان نزد کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد و دولت ترکیه، آمار دقیقی از جزئیات - مثل تعداد پناهجویان محصل در این کشور - در دسترس عموم قرار ندارد. تارنمای کمیساریا تنها **اعلام** کرده است که پناهجویان در شرایط برابر با دیگر متقاضیان خارجی در مدارس و دانشگاه‌های ترکیه حق تحصیل دارند. علاوه بر این، تحصیل در دانشگاه آنلاین «آناتولی» را به عنوان یکی از گزینه‌ها پیشنهاد کرده و مدارک آن را نیز معتبر شمرده است. به گفته‌ی متین، سندی در بایگانی حزب جمهوری‌خواه خلق نشان می‌دهد که در سال ۱۹۴۳ میلادی دو دانشجوی ایرانی ترکمن - جلال حمیدی و یحیی تأییدی - به دلایل سیاسی در ترکیه پناه داده شده‌اند و با پرداخت تمام هزینه‌های شهریه‌ی دانشگاه و خوابگاه و کتاب و خوراک توسط دولت ترکیه در رشته‌های مهندسی و پزشکی درس خوانده‌اند. در آن زمان شمال ایران در اشغال شوروی و جنوب ایران در اشغال بریتانیا بود و ترکیه سعی می‌کرد که در جنگ میان متحدین و متفقین موضعی بی‌طرف داشته باشد.

مهسا به همکاری علمی ایران و ترکیه خوش‌بین نیست: «یکی از دلایل انتخاب من امکان رفت‌وآمد آسان به ایران بود اما از ۵ سال پیش دیگر به ایران نرفته‌ام چون توان مقابله با رفتار زشت مأموران و سین جیم

کردن‌های بی‌مورد و نگاه‌های شکاکشان را ندارم. این را به عنوان دختری می‌گویم که هیچ نوع فعالیت سیاسی ندارم.»

نظرش را درباره‌ی اعتراضات ماه گذشته در دانشگاه جویا می‌شوم: «بله، جو بغزایچی همیشه سیاسی است و من از این که هم‌کلاسی‌ها و استادانم بازداشت شدند، خیلی ناراحت شدم. کلاً محدوده‌ی درگیری ترک‌ها با دولت خیلی تفاوت دارد با شرایطی که ما در ایران می‌بینیم. این را در نظر بگیرید که سخت‌گیری‌های دولت ترکیه از محدوده‌ی دغدغه‌ی ما ایرانی‌ها خارج است و حداقل هنوز آزادی‌های ایرانی‌های ساکن ترکیه را سلب نکرده است.»

همکاری آموزشی امروز

روزنامه‌ی «حریت» در ۱۶ ژوئن ۲۰۱۸ گزارش کرد که دانشگاه «آیدین» استانبول میزبان نشست تجاری دانشگاه‌های ایران و ترکیه بوده است. نشست دو روزه‌ی «انجمن تجارت و بازرگانی ترکیه و ایران» با حضور نمایندگانی از دانشگاه‌های برگزیده‌ی ایران مثل دانشگاه تبریز، دانشگاه تهران، علامه طباطبایی، صنعتی شریف، امیرکبیر، دانشگاه صنعتی اصفهان و نمایندگان دانشگاه‌های برگزیده‌ی ترکیه مثل بغزایچی، بیکنت، دانشگاه اطلاعات فرات، دانشگاه فنی استانبول، دانشگاه آنکارا، دانشگاه ابن خلدون و شماری دیگر برگزار شد. در این مراسم تفاهم‌نامه‌های تبادلات علمی میان طرفین به امضاء رسید. از جمله سخنرانان اصلی نشست، دکتر مصطفی آیدین، رئیس هیأت امنای این دانشگاه بود. او گفت: «دانشگاه‌ها باید با تولید دانش دولت‌ها را تغذیه کنند. تا زمانی که دانشگاه‌ها علم تولید نکنند و آن را در دسترس دولت و عموم قرار ندهند، در موقعیتی فراتر از ساختمان‌های چهار دیواری قرار نخواهند گرفت.»

نظام آموزشی ترکیه

به نوشته‌ی تارنمای مرکز آموزش عالی ترکیه، در سال‌های دور ورود به دانشگاه از طریق پذیرش به تعداد متقاضیان، پذیرش بر اساس ارزیابی کیفی دوران دبیرستان و نمره‌ی فارغ‌التحصیلی دانش‌آموزان انجام می‌شد؛ اما از دهه‌ی 1960 به دلیل افزایش تعداد متقاضیان نسبت به ظرفیت، هر دانشگاه امتحان ورودی برگزار کرد و کم‌کم تعدادی از دانشگاه‌ها به طور هماهنگ امتحان ورودی برگزار کردند. افزایش تعداد داوطلبان سبب شد که دانشگاه‌ها در آزمون‌ها برای فرایندهایی مانند امتیازدهی، انتخاب و جای‌گذاری و گزارش نتایج از ابزارهای انفورماتیک بهره بگیرند. در ۱۹ نوامبر ۱۹۷۴ مرکز واحد آزمون ورودی دانشگاه‌ها موسوم به یو. س. وای. ام تأسیس شد که تا سال ۱۹۸۱ مراحل انتخاب و جای‌گزینی دانشجویان توسط این مرکز واحد انجام می‌شد و پس از آن به صورت یکپارچه درآمد، اما هر دانشگاه و مرکز آموزشی‌ای آزمون ورودی و معیارهای مستقل خود را دارد. برای مثال، آزمون ورودی دانشگاه

«استانبول» از بقیه معتبرتر است و قبولی‌های آن در مراکز دیگر نیز پذیرفته می‌شوند. سالانه حدود ۵۰ آزمون سنجش ورودی در سراسر ترکیه برگزار می‌شود که از آن جمله می‌توان به آزمون‌های وزارت دادگستری (صلاحیت قضائی - صلاحیت اداری)، آزمون ورودی فرهنگیان و تحصیلات تکمیلی موسوم به آلس، آزمون ارتقاء شغلی د. گ. س، آزمون آنلاین زبان خارجی ا- ی. د. س، آزمون داوطلبان بخشداری در وزارت کشور، او. ح. س آزمون تخصصی ایمنی شغلی و پزشک محل کار در وزارت بهداشت، ک. پ. س. س آزمون انتخاب پرسنل عمومی (دوره‌ی کارشناسی- دانش حوزه‌ی تدریس- دوره‌ی کاردانی- تحصیلات متوسطه)، آزمون صلاحیت کاندیدای ریاست دیوان محاسبات کشور برای دستیاران حسابرسی، آزمون تعیین سطح برای معادل‌سازی دیپلم آموزش عالی خارجی در رشته‌های علوم پزشکی، ت. یو. س آزمون ورودی دوره‌های تخصصی علوم پزشکی، وای. د. یو. س. کنکور دوره‌های فوق تخصصی رشته‌های علوم پزشکی و وای. د. س آزمون مهارت زبان خارجی می‌توان اشاره کرد. در همه‌ی این آزمون‌ها «اندازه‌گیری و ارزیابی معتبر، قابل اعتماد و منصفانه»، «ایجاد فرصت برابر برای همه»، «ارائه‌ی خدمات ویژه به متقاضیان دارای معلولیت، مشکلات پزشکی و شرایط خاص در محل زندگی آنها»، «نوآوری در فرایندهای آزمون» و «شفافیت و پاسخگویی به متقاضیان» در نظر گرفته می‌شود. آلپر آکسوی در **کتاب** «کدام دانشگاه؟ چگونه دانشگاه انتخاب کنم؟» (2018) می‌نویسد: «هر قدر هم که بخواهید برای امتحان دانشگاه آماده شوید، اگر راهکارهای درستی انتخاب نکنید و در انتخاب دانشگاه یا رشته تحصیلی تصمیم منطقی نگیرید، به نتیجه‌ی مهم و معنی‌دار دست پیدا نمی‌کنید.» او در ادامه می‌نویسد که کوشیده است تا در کتاب خود به تمام پرسش‌های موجود پاسخ دهد و متقاضیان ورود به دانشگاه را از سردرگمی نجات دهد: کدام دانشگاه و کدام شهر را انتخاب کنم؟ چه رشته‌ای باید بخوانم؟ هنگام انتخاب دانشگاه باید به چه نکاتی توجه کنم؟ بهترین دانشگاه‌ها کدام‌اند؟ دانشجویان کدام دانشگاه‌ها خوشحال‌اند؟ دانشگاه‌های خلاق، تولیدی و گشوده به روی تغییر کدام‌اند؟ آیا دانشگاه استانی (دولتی) یا بنیادی (خصوصی) را انتخاب کنم؟ و ... این کتاب برای بسیاری از موضوعات مانند خوابگاه دانشگاه، بورس تحصیلی، زندگی دانشجویی، زیرساخت‌های فناوری اطلاعات، جهانی‌شدن، روابط علم و صنعت و سایر موارد برای دانشجویان آینده نقشه‌ی راهی مفید خواهد بود.

آزمون ورودی

شهروندان ترکیه برای ورود به دانشگاه باید کنکوری شامل سه آزمون را با موفقیت پشت سر بگذارند، اما اتباع خارجی و از جمله ایرانیان برای ورود به دانشگاه‌های دولتی و تعدادی از دانشگاه‌های خصوصی ترکیه در مقطع کارشناسی باید در آزمون «یوس» شرکت کرده و نمره‌ی قبولی رشته تحصیلی دانشگاه مورد نظر خود را کسب کنند.

از نظر میزان دشواری، مهسا یوس را در مقابل آزمون ورودی لیسانس شهروندان ترک، بیشتر به شوخی شبیه می‌داند!

یوس چیست؟

آزمونی شامل ۸۰ پرسش تستی که هر کدام ۵ گزینه‌ی پاسخ دارد و نمره منفی هم دارد؛ ۴۵ سؤال از ریاضیات، ۵ سؤال از هندسه و ۳۰ سؤال تست هوش عمومی. کنکور یوس به زبان‌های ترکی، انگلیسی و عربی برگزار می‌شود که طبیعتاً تسلط بر یکی از این ۳ زبان پیش‌نیاز شرکت در آن است و البته انتخاب هر کدام بر مرکز پذیرش متقاضی هم تأثیرگذار خواهد بود زیرا هر چند آزمون به صورت یکپارچه در ۸۱ شهر ترکیه برگزار می‌شود اما برگزارکننده‌ی آن دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی‌اند که هر متقاضی در فرایند ثبت‌نام یک یا چند مرکز و همچنین رشته‌ی تحصیلی درخواستی خود را انتخاب می‌کند و نتایج آزمون نیز در تارنمای رسمی هر دانشگاه اعلام می‌شود. از جمله تفاوت‌های یوس با کنکور سراسری در ایران این است که در یوس می‌توان بی‌توجه به رشته‌ی تحصیلی دبیرستان، در آزمون رشته‌ی تحصیلی و دانشگاه دلخواه شرکت کرد و رتبه یا نمره‌ی لازم برای قبولی بسته به هر رشته‌ی تحصیلی و هر دانشگاه و به نسبت نمرات دیگر متقاضیان متغیر و رقابتی است و اگر دو متقاضی برای یک کرسی واحد نمره‌ای یکسان کسب کنند، متقاضی‌ای که سن کمتری دارد انتخاب و دیگری رد خواهد شد.

رشته‌های تحصیلی خاص

دانشکده‌های موسیقی و هنرهای زیبا برای جذب استعدادها آزمون‌های ویژه برگزار می‌کنند. همچنین مراکز آموزش نظامی و پلیس متقاضیانی را انتخاب می‌کنند که شرایط خاص تحصیل در این مؤسسات را دارا هستند. برای برخی از دانشگاه‌ها نیز شرط معدل دیپلم متوسطه به عنوان پیش‌نیاز شرکت در آزمون ورودی الزامی است.

ثبت نام

ثبت نام برای شرکت در آزمون یوس در ماه‌های فوریه و مارس هر سال در تارنمای رسمی هر دانشگاه انجام می‌شود و متقاضی با مطالعه‌ی شرایط لازم باید اطمینان حاصل کند که نهایتاً تا ماه مه و ژوئن برای شرکت در آزمون واجد شرایط خواهد بود.

برای متقاضیان خارجی، آزمون دانشگاه استانبول از اهمیت بیشتری برخوردار است. اکثر اتباع خارجی در این آزمون شرکت می‌کنند و نتایج آن نیز برای پذیرش در همه‌ی دانشگاه‌های ترکیه اعتبار دارد. آزمون

دانشگاه استانبول در تعدادی از کشورهای دیگر از جمله در بعضی از شهرهای ایران، آلمان، فرانسه، هلند، آمریکا، آذربایجان و ترکمنستان نیز برگزار می‌شود.

آزمون آلس

متقاضیان ورود به دوره‌های تکمیلی یعنی کارشناسی ارشد و دکترای دانشگاه‌های ترکیه و همچنین داوطلبانی که می‌خواهند به عضویت کادر علمی در آیند (مانند دستیاران پژوهشی، مدرسان و مترجمان متخصص) باید آزمون ورودی آلس را با موفقیت پشت سر بگذارند. همچنین برای داوطلبان تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌های خارج از ترکیه که دوره‌ی خدمت سربازی را نگذرانده‌اند، ارائه‌ی نمره‌ی قبولی آلس الزامی است.

مهسا که به گفته‌ی خودش در آزمون آلس نمره‌ی ۹۰ از ۱۰۰ و ۴۵۰ از ۵۰۰ را به دست آورده، می‌گوید: «نمره‌ی آلس مهم است اما کیفیت پایان‌نامه از آن هم مهم‌تر است. من وقتی برای مصاحبه‌ی ورودی دوره‌ی دکترای رفتم این را فهمیدم. وقتی داخل اتاق شدم یک استاد روی صندلی نشسته بود و خوش‌آمد گفت و از من خواست آن طرف میز روی صندلی بنشینم و شروع کرد به احوال‌پرسی. ربع ساعتی گذشت. گفتم استاد سوالات اصلی را نمی‌پرسید؟ با لبخندی که هرگز فراموش نمی‌کنم، گفت شما پذیرفته شدید. من پایان‌نامه‌ی فوق‌لیسانس شما را خوانده‌ام. پایان‌نامه‌ی من درباره‌ی بیم و امیدهای جهانی‌شدن برای همبستگی اقوام محلی بود. همان سال یکی از دوستانم که از ایران آمده بود، به مصاحبه‌ی ورودی دکترای دانشگاه اتو در آنکارا دعوت شده بود. او تعریف می‌کرد که ۶ استاد دور میزش نشسته بودند و هر کدام از شاخه‌ای سؤال‌پیش‌اش کرده بودند و بعد از یک ساعت بی‌جواب مصاحبه تمام شده و سالن را ترک کرده بود و بعد هم متأسفانه جواب ردی گرفت.»

نمره‌ی قبولی آلس

برای انتصاب به عنوان مدرس، معاون پژوهشی، مترجم و برنامه‌ریز آموزش در مراکز آموزش عالی داوطلبانی که در رشته‌ی خود نمره‌ی ۷۰ از ۱۰۰ را کسب کنند، موفق شناخته می‌شوند. البته برای دوره‌های دکترای تخصصی هنری و علوم پزشکی داشتن نمره‌ی ۸۰ از ۱۰۰ الزامی است.

شهریه

هزینه‌ی تحصیل در دانشگاه‌های دولتی و خصوصی ترکیه متفاوت است. در دانشگاه‌های دولتی با توجه به نوع و مدت تحصیل در رشته‌های مختلف میزان شهریه با حکم رئیس جمهور و در دانشگاه‌های خصوصی توسط هیئت امنای دانشگاه تعیین می‌شود.

مهسا در مورد هزینه‌های دانشگاه دولتی می‌گوید: «از ما شهریه می‌گیرند، منتها رقم ناچیزی است، به اندازه‌ی هزینه‌ی امور اداری دانشجویان. من الان در آپارتمان زندگی می‌کنم، ولی دوره‌ی لیسانس که خوابگاه بودم از ما کرایه و پول غذا را خیلی کم - مثلاً به اندازه‌ی یک پنجم قیمت واقعی - می‌گرفتند.»

بورسیه

دیگر مسیر راهیابی به دانشگاه‌های ترکیه دریافت **بورسیه‌ی تحصیلی** است. در تعریف آن نوشته‌اند: «به منظور ایجاد شبکه‌ای از رهبران آینده که متعهد به تقویت درک متقابل و همکاری جوامع باشند.» به نوشته‌ی تارنمای رسمی بورسیه‌ی تحصیلی، متقاضیان باید مجموعه‌ای از شرایط عمومی را دارا باشند. برای دوره‌ی کارشناسی حداقل معدل دیپلم متوسطه باید ۷۰ از ۱۰۰، معادل ۱۴ از ۲۰ باشد و سن متقاضی نباید بیش از ۲۱ سال باشد. برای دریافت بورسیه‌ی کارشناسی ارشد و دکترا باید معدل مدرک کارشناسی متقاضی ۷۵ از ۱۰۰ معادل ۱۵ از ۲۰ باشد. حداکثر سن لازم برای کارشناسی ارشد ۳۰ سال و برای دکترا ۳۵ سال است. نمره‌ی ورودی برای دریافت بورسیه‌ی تحصیلی در رشته‌های علوم پزشکی باید ۹۰ از ۱۰۰ معادل ۱۹ از ۲۰ باشد.

درخواست بورسیه

درخواست بورسیه به صورت شخصی از طریق تارنمای دولتی و همچنین به واسطه‌ی وکلا و مؤسسات حقوقی معتبر ارائه می‌شود. این فرایند رایگان است و مدارک لازم باید به صورت آنلاین ارسال شود. داوطلبان می‌توانند ۱۲ دانشگاه یا مرکز آموزشی را در فرم انتخاب کنند تا در صورت پذیرش در یکی از این مراکز ادامه تحصیل دهند. مدارک لازم اوراق هویتی، گواهی تحصیلی، ریز نمرات تحصیلی و نتایج آزمون‌های ملی یا بین‌المللی را دربرمی‌گیرد. برای درخواست بورسیه‌ی دکترا، ارائه‌ی پیشنهاد موضوع تحقیق و ارائه‌ی یک پروژه‌ی انجام شده هم لازم است. در میان شرایط عمومی مدرک مهارت زبانی - تومر ترکی یا آیلتس و تافل انگلیسی - هم قید شده است، اما دانشگاه‌ها در صورت پذیرش فردی که مهارت زبانی‌اش کامل نیست، ۱ سال یا ۲ ترم اول را به آموزش رایگان زبان به پذیرفته‌شدگان اختصاص می‌دهند. همچنین در مقطع کارشناسی قبول شدن در آزمون بین‌المللی اس. ای. تی یا جی. سی. اس. ای به عنوان شرایط کافی به رسمیت شناخته می‌شود.

ارزیابی درخواست بورسیه

درخواست نامزدهای واجد شرایط شامل گواهی تحصیلی وضعیت علمی، علایق تحصیلی، اهداف شغلی، ثبات انتخاب‌ها، ارائه‌ی محتوای قابل فهم، هدف و مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی؛ توسط هیئت گزینش به دقت بررسی می‌شود. پس از این مرحله فهرست نهایی نامزدهای واجد شرایط برای فرایند مصاحبه تنظیم می‌شود.

مصاحبه‌ی متقاضیان بورسیه

نامزدهایی از بیش از ۱۰۰ کشور جهان به این مرحله راه پیدا می‌کنند و توسط هیئت مصاحبه‌کننده که از دانشگاهیان و کارشناسان آموزش عالی تشکیل می‌شود، ارزیابی می‌شوند. مصاحبه معمولاً بین ۱۵ تا ۳۰ دقیقه طول می‌کشد و در این قالب انجام می‌شود: خوش‌آمدگویی، کنترل اسناد، شنیدن هدف برنامه‌ی متقاضی، دانش و کار دانشگاهی و اهداف آینده.

مزایا و خدمات بورسیه

مزایای دریافت بورسیه‌ی دانشگاه‌های ترکیه از جمله عبارت‌اند از هزینه‌ی سفر بار اول، اجازه‌ی اقامت، افتتاح حساب بانکی، خوابگاه رایگان، بیمه‌ی خدمات درمانی و مبلغی کمک‌هزینه‌ی ماهیانه (برای دوره‌ی کارشناسی ۸۰۰ لیر، برای کارشناسی ارشد ۱۱۰۰ لیر، برای دوره‌ی دکترا ۱۶۰۰ لیر و برای دوره‌های تخصصی هنری یا تخصص‌های علوم پزشکی مبالغ بیش‌تری به دانشجویان پرداخت می‌شود).

دانشجویان خارجی

بنا بر آماري که شورای آموزش عالی ترکیه در سال 2017 منتشر کرده است، در ۱۱۴ دانشگاه دولتی، ۶۵ دانشگاه خصوصی و ۶ آموزشگاه حرفه‌ای، یعنی مجموعاً در ۱۸۵ مرکز آموزش عالی ترکیه و در بین ۷ میلیون و ۹۴۰ هزار و ۱۳۳ دانشجو در تمام مقاطع تحصیلی آموزش عالی، ۳۹ هزار و ۳۷ دانشجوی خارجی مشغول تحصیل‌اند. این رقم تا امروز به کمتر از ۲ برابر افزایش یافته و تعداد دانشگاه‌ها نیز از ۲۰۰ مرکز آموزشی فراتر رفته است. طبق یک برنامه‌ریزی ۵ ساله برای بازه‌ی زمانی ۲۰۱۸-۲۰۲۳ جذب ۱۰۰ هزار دانشجوی خارجی به عنوان یکی از اهداف آموزش عالی ترکیه تعیین شده است. اکنون تعداد کل دانشجویان خارجی به رقم ۴۸۱۶۲ تن رسیده است. همچنین رقمی بین ۳۰۰۰ تا ۳۵۰۰ استاد

خارجی به عنوان عضو هیئت علمی در دانشگاه‌های ترکیه مشغول تدریس‌اند. البته حدود ۴/۶ میلیون تن از کل دانشجویان دانشگاه‌های ترکیه در مقطع کارشناسی مشغول به تحصیل‌اند.

علايق دانشجویان خارجی

پزشکی، دندان‌پزشکی، بازرگانی، حقوق، اقتصاد، روان‌شناسی، معماری و دام‌پزشکی محبوب‌ترین رشته‌های تحصیلی در میان دانشجویان خارجی هستند.

اکثر این دانشجویان از کشورهای آذربایجان، ترکمنستان، ایران، سوریه، بلغارستان، آلمان، افغانستان، قرقیزستان، تاجیکستان و کشورهای آفریقایی نظیر تانزانیا، کنیا، مالاوی، مصر و تونس هستند.

دوره‌ی کارشناسی در دانشگاه‌های ترکیه ۴ ساله و در قالب ۸ ترم - یا نیم‌سال - است که دانشجو در این مدت ۲۴۰ واحد درسی ا. ج. ت. س را می‌گذراند. البته در رشته‌های پزشکی، دندان‌پزشکی، داروسازی و دام‌پزشکی این دوره ۵ ساله و در قالب ۱۰ ترم تحصیلی است که مدرک فارغ‌التحصیلی این ۴ رشته نیز کارشناسی ارشد ارزیابی می‌شود.

تعداد دانشجویان ایرانی

از میان ۱۴۷۳۳ دانشجوی زن خارجی که در ترکیه تحصیل می‌کنند، ۱۵۷۷ نفر ایرانی‌اند و از ۳۳۰۲۹ دانشجوی مرد خارجی تعداد ۲۷۵۵ مرد ایرانی‌اند. در مجموع، ۴۳۳۲ ایرانی در ترکیه مشغول به تحصیل‌اند.

مشکلات دانشجوی ایرانی

سقوط ارزش پول ملی در ایران باعث فشار اقتصادی به دانشجویان خارج از کشور شده است. این مشکل در ترکیه حادتر است زیرا تنها دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد و دکترا می‌توانند از دولت مجوز کار بگیرند. یکی از دیگر موانع عمده‌ی دانشجویان ایرانی در ترکیه یادگیری زبان ترکی است که کرلکر شن از دانشگاه قاضی آنکارا و امره بویلو از دانشگاه آیدین استانبول به آن پرداخته‌اند. تحقیق شن و بویلو روی نمونه‌ای آماری از ایرانیان نشان می‌دهد که «سطح اضطراب» در میزان یادگیری زبان ترکی بسیار مؤثر است و عواملی مثل سن، جنسیت، سطح تحصیلات و ارتباطات، ساعات گوش کردن روزانه به موسیقی ترکی و تماشای روزانه‌ی تلویزیون‌های ترکی در کاهش یا افزایش این اضطراب نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. یافته‌های این دو محقق نشان می‌دهد که یکی از عوامل بارز این اضطراب «مشکل گفتاری» است زیرا علاقه و تلاش برای درست و دقیق صحبت کردن سبب می‌شود که زبان‌آموز خود را ناتوان حس کند. این

تحقیقات نشان داده است که اضطراب گفتاری پی‌آمد منفی دارد و به بی‌میلی به گفت‌وگو با دیگران می‌انجامد.

مهسا محدودیت مالی را تنگنای عمومی دانشجویان خارجی در ترکیه می‌داند: «با مشکل مالی می‌توان کنار آمد. مثل من که الان شغل دارم و مشکلات مادی‌ام تمام شده ولی زبان مشکل اساسی است و من فراوان دیده‌ام که دانشجویان ایرانی زبان ترکی را یاد نمی‌گیرند و برای همین مجبور می‌شوند که ترک تحصیل کنند و به ایران برگردند. حتی من دیدم که دانشجویان ایرانی آذری هم اینجا مشکل دارند، یعنی هرچند ترکی می‌دانند، ولی به خاطر گویش متفاوتی که دارند فکر می‌کنند لهجه دارند و سر کلاس درس اعتماد به نفسشان را از دست می‌دهند و در مواردی شرایط روحی‌شان به دارو و درمان می‌کشد. واقعاً زبان بزرگ‌ترین مانع است.»

بازار کار

لونت اوآهون، استادیار دانشکده‌ی اقتصاد، کار و امور صنعتی دانشگاه استانبول، مقاله‌ی تحقیقی مفصلی درباره‌ی بازار کار ترکیه نوشته و از جمله به مشکلات ساختاری آن نظیر عدم مشارکت عمومی و میزان تحصیلات پایین نیروی کار اشاره کرده است. بنا بر تحقیق او می‌توان نتیجه گرفت که به‌رغم موانع، بازار کار دانشجویان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها نسبت به دیگر اقشار از وضعیت بهتری برخوردار است زیرا دست‌کم بخشی از مشکلات ساختاری را ندارد. هر چند گزارش بانک جهانی نشان می‌دهد که ترکیه در مقایسه با کشورهای هم‌تای خود و، به‌ویژه در زمینه‌ی بازار کار زنان، با کمبودها و موانع توسعه‌ای روبه‌رو است.

مهسا که در یک مؤسسه‌ی غیردولتی کار می‌کند و از شغل و درآمدش راضی است، به آسو می‌گوید «بیشتر بچه‌های ایرانی که برای لیسانس به ترکیه می‌آیند، بعد از فارغ‌التحصیلی به ایران برمی‌گردند یا برای مقاطع بالاتر از دانشگاه‌های اروپا و آمریکا پذیرش می‌گیرند ولی بین کسانی که مثل من اینجا را دوست دارند و ماندگار می‌شوند تا حالا ندیده‌ام که کسی، چه ترک و چه ایرانی، با مدرک فوق لیسانس یا دکترا بی‌کار مانده باشد.»